

Реферат на тему: "Шлях становлення особистості головної героїні "Ляльковий дім" Генріка Ібсена"

Генрік Ібсен

Реферат

на тему:

Шлях становлення особистості головної героїні "Ляльковий дім" Генріка Ібсена

Видатний письменник XIX ст. Генрік Ібсен відіграв велику роль у становленні європейської реалістичної драми. Його новаторство полягало в оригінальності тематики (на перший план висувалися гострі суспільні проблеми на тлі щоденних обставин, близьких кожному читачеві), у відмові від звичного любовного конфлікту як головного, у постановці низки болючих проблем про особистість та її стосунки з суспільством. Драматург змушує шукати відповіді на порушені питання. Тому інтелектуальні, соціально-психологічні п'єси Ібсена реалістичного і символічного періодів його творчості завжди відкриті, незавершені, дають можливість будувати над текстом власний надтекст і авторам, і читачам чи глядачам.

Генрік Ібсен, відомий норвезький драматург, створив "нову драму". У своїх п'єсах він прискіпливо аналізує сучасне йому суспільство, доводячи, що воно під ілюзією прогресу і цивілізації приховує моральні вади. Ібсен ввів новий жанр синтетичної п'єси. Її особливість полягає в тому, що в ній поєднується трагедія і комедія. Це поєднання у п'єсі "Ляльковий дім" має дивний відтінок, і тому п'єса вражає її читача і глядача. Автор зумів зобразити й подати нам у невимушеній, майже комедійній формі надзвичайно гостру проблему, через невирішення якої зруйнувалось не одне життя. У центрі п'єси — трагедія сім'ї Хельмерів: Нори і Торвальда. Вони прожили разом вісім років, у них троє дітей, затишний дім, добробут. Нора гаряче віддана своєму чоловіку і дітям. Чого здавалося б, ще треба для щастя цієї сім'ї?

Та це лише на перший погляд. Якщо ми прислухаємося до п'єси серцем, то почуємо з самого початку твору підкреслену автором якусь штучність у цьому будинку: "Між грубкою і дверима столик. Скатерка з фарфоровими та іншим дрібничками, книжкова шафа з книгами в розкішних обкладинках". Часте використання пестливої форми змушує замислитись: не добре життя цієї родини, а щось інше хоче підкреслити автор. Нора з дитинства мріяла про ідеальну сім'ю, для якої вона могла б створювати затишок. Ці мрії нагадують дитячі ігри з ляльками — там все таке ж охайне і затишне. Такою лялькою була сама Нора, спочатку для свого батька, а потім для чоловіка. Такими ляльками стали її діти, з якими тепер грається сама Нора.

Її чоловік також мріяв про щасливу сім'ю, але бачив її трохи під іншим кутом. Він зважав на Нору не як на окрему людину, а як невід'ємну складову його спокійного сімейного життя. Для нього вона була його "лялечкою", "білочкою", "пташечкою", але

нічим іншим, нічим більшим. Отже, у цьому домі не живуть, а лише граються в шлюб, у добробут, у кохання, і навіть у людську гідність і честь. Тут нічого немає справжнього. Це дім ляльок.

Головна героїня Нора, позичивши гроші й приховавши це від усіх, опиняється у безодні самотньої боротьби із жахом та сумлінням. Але все це заради кохання. Вона хотіла врятувати від тяжкої хвороби свого коханого чоловіка й нікого не травмувати. Але Торвальд отримує листа від Кrogстада й виголошує "найсправедливішу" промову, в якій чомусь переважає займенник "моє": "Ти зруйнувала все моє щастя, занастила все моє майбутнє", а коли боргове зобов'язання повертається, ми знову чуємо його солоденькі слова: "...тут я буду голубити тебе, як загнану горличку, яку врятував неушкодженою з пазурів яструба". Але настає прозріння. І Нора хоче скинути маскарадний костюм. Вона не може більше жити в цьому духовно порожньому домі, тож іде, щоб відшукати себе як людину: "Я гадаю, що передусім я людина, так само як і ти, або принаймні повинна стати людиною". Бо тільки людина, а не іграшка має право на шлюб, виховання дітей.

Нора дуже боїться, хоч відганяє і приховує свій страх, шукає виходу, сподівається, що все минеться. Коли лист Кrogстада вже лежить у поштовій скриньці, вона пробує відкрити її шпилькою, намагається відтягнути розв'язку, просить чоловіка не займатись справами у свята. Проте в очікуванні Нори є певна амбівалентність, яка впливає з її, може, не усвідомленої, але сильної потреби глибшого взаєморозуміння та щирості в сім'ї. Це надія: коли чоловік довідається, що вона вчинила, аби врятувати йому життя, він зрозуміє, якою насправді є Нора, і вона перестане бути лялечкою в його домі. Загроза кари за підроблений підпис турбує її тільки тому, що це може позначитись на кар'єрі чоловіка.

Ібсен зробив дальший крок у зриванні масок. Якщо Філдінг, Діккенс, Теккерей зривали маску, яку людина свідомо носить, то Ібсен започаткував, а Шоу плідно продовжив те, що стане характерним для літератури ХХ ст.: маска може бути несвідомою. Поки життя не поставить людину в ситуацію випробування, вона не знає не тільки справжнього обличчя інших, а навіть себе.

Торвальд і Нора прожили разом вісім років, але, як виявилось, зовсім не знали одне одного. Торвальд не бачив глибини відчуттів і переживань дружини. Нора ідеалізувала чоловіка і його ставлення до неї. У звичайних обставинах Торвальд міг бути (чи здаватись?) люблячим чоловіком, порядною, принциповою людиною; однак з виникненням першої ж загрози його репутації, його кар'єрі маска злітає, хоч Торвальд носив її, не відаючи, про неї.

Завдяки документові відбуваються зміна настрою, поворот ситуації, розкривається щось з минулого, що змінює теперішність, дію, думки, переживання. У п'єсі Ібсена дуже важливими в цьому плані є два листи від Кrogстада: перший, якого так боялась Нора і який призвів до самовикриття Торвальда; і другий, зовсім несподіваний, — Кrogstad відмовився від усіх претензій і повернув Норі її вексель. В інших авторів такий поворот видався б фальшивим, однак у Ібсена він є продовженням ситуації

випробування. Як тільки Торвальд переконався, що йому нічого не загрожує, його поведінка знову різко змінюється: він повертається до своєї маски. Кожне слово (особливо повторення Торвальдом "я", "я", "я"), кожен жест у цій сцені важливі для психологічного розкриття характерів.

Варто звернути увагу на поліфункціональність боргового зобов'язання. Спочатку воно служить розкриттю характеру Нори, яка позичила гроші, не знаючи, чи зможе їх повернути, бо, як видно з одної репліки, їй байдуже до чужих людей. Вона підробила підпис батька, керуючись законами серця і зовсім не зважаючи на закони суспільства. Згодом вексель стає документом, володіючи котрим, Кrogstad може шантажувати Нору. Далі — як причина панічного страху Торвальда за себе і свою кар'єру. Повернення векселя Кrogstadem виявило духовну вищість людини, яку зневажали, над тими, хто вважав себе бездоганним, і продовжило викриття героя. Торвальд навіть не побажав подивитись, скільки ж виплачувала Нора, замислитись над тим, як це їй вдалось, його не цікавить, що пише Кrogstad, який проявив таку великодушність.

Взаємозв'язок людини і суспільства найвиразніше проступає в розмовах-сутичках, яким належить важливе місце у творі. Утверджений Ібсеном спосіб постановки проблеми — діалог, у якому кожен відстоює власні переконання і нападає на позиції співбесідника, змушуючи його пояснювати причини своїх дій, розкривати свої погляди, — виявився плідним як для драматургії, так і для романістики ХХ ст. Розмови-сутички є поліфункціональними: у них подається інформація, завдяки їм нагнітається напруженість, поглиблюється психологізм, розкривається багатогранність характерів і стосунків між людьми. У розмовах-сутичках дія, проблема розглядається як у соціальному, конкретно-історичному, так і в загальному планах. Елемент сутички проступає у розмовах драми "Ляльковий дім" з самого початку — щоправда, слабо виражений. Це розмова подруг Нори і Лінне, згодом — Нори з Кrogstadem, з Хельмером, коли вона намагається заступитися за Кrogstada, та ін.

Найголовніша розмова-сутичка у "Ляльковому домі" це остання розмова Нори з чоловіком.

У Ібсена зіткнення думок підпорядковане постановці проблеми про відповідальність людини за формування своїх життєвих принципів, своєї повноцінної та вільної від умовностей суспільства сильної індивідуальності.

Ібсен у своїй драмі точно локалізує дію в норвезькому містечку. Однак, окреслюючи проблеми, важливі та актуальні для соціально-історичних умов рідного середовища, Ібсен з великою на той час сміливістю заговорив відверто про загальні проблеми європейського суспільства і шукав відповіді на так звані вічні питання. Це — моральні засади існування людини, подвійна мораль (одна — для всіх, інша — для себе) і право визначати долю інших, відповідальність людини перед собою і загалом та загалу перед окремою людиною. Це — видимість добропорядності та справжні чесноти, цінності та псевдоцінності.

Отже, у творі "Ляльковий дім" зображений весь наш людський дім фальшивих цінностей, за якими криються егоїзм, духовна порожнеча. Ось чому п'єса називається

"Ляльковий дім".

Нора на початку п'єси здається нам жінкою, яка неспроможна приймати самостійні, сміливі рішення, що вона підкоряється авторитету свого чоловіка, якого вважає взірцем всіх чеснот. Вона всі сили віддає чоловіку і дітям. Але поступово ми розуміємо, що це враження оманливе. З'ясовується, що Нора приховує якусь таємницю від чоловіка, щось таке, що Хельмер не вибачить їй і сприйме як ганьбу. Нора постійно в п'єсі знаходиться під загрозою викриття. Вона відтягує момент, коли її чоловік прочитає лист від лихваря, що лежить у поштовій скринці. Автор дає нам зрозуміти, що сутність взаємин подружжя не така, якою здається зверхньо. Ця сутність окреслюється в деталях, випадкових словах. Читача насторожує зверхнє ставлення до дружини, нерозуміння її внутрішнього стану. Нора, навпаки, вражає влучністю деяких висловів, вмінням володіти собою. Поступово розкривається таємниця, яку приховувала Нора. Вона підробила підпис свого батька, щоб добути грошей і врятувати від хвороби чоловіка.

Хельмер сприймає це як ганебний вчинок, не хоче навіть задуматись над причиною цього вчинку. Нора вражена егоїзмом Хельмера, якого хвилюють тільки наслідки цього вчинку. Ні милосердна сторона її вчинку, ні те, що своїм вчинком вона нікому не зашкодила, не беруться до уваги її чоловіком. Адже на початку подружнього життя Хельмер важко захворів на туберкульоз, лікування вимагало чималих грошей. Нора не мала до кого звернутися, бо єдина, крім чоловіка, близька людина для неї — батько, був на порозі смерті й вже не міг підписувати будь-які документи. Нора була єдиною спадкоємницею. Вона підробила підпис батька і врятувала чоловіка.

Наприкінці п'єси розкриття таємниці остаточно розвіює ілюзії про добробут і щастя Хельмерів, зриває маски з героїв. Нора постає як сильна, цільна натура, яка може сама вирішувати свою долю. Її розрив з чоловіком, в якому вона зневірилась, її небажання залишатися "лялькою" — яскравий доказ цього. Нора каже чоловіку: "...я зрозуміла, що я всі ці вісім років жила з чужим чоловіком і прижила з ним трьох дітей... О-о, не можу навіть згадувати про це! Так би й розірвала себе на шматки!"

Я вважаю, що в нашій сучасній дійсності, сучасних сім'ях теж є штучні речі, які знаходяться довкола нас, і штучні почуття, і штучні люди-ляльки "живуть" поблизу. Від цієї думки стає моторошно. І тому, мабуть, треба щось порушувати, збуджувати, змінювати і у мікрокліматі наших сімей, і в мікрокліматі суспільства.